

האיש, האגדה והשליחות

נגד רוח של כל אדם וכל שליח. ר' משה בתדוך אחרון לשלוחים לפני התמונה הסמלתית

אי אפשר לתאר את זה. אי אפשר להמחיש את זה. אפשר היה רק לראות את זה והלב נקרע לגורים."

אל מול הפודיום

אם תרצו, הרגע הזה זינק את הרגש המדהים שאפף את כל אישיותו. הוא היה גדול מגייסי הכספים של העם היהודי. איש לא יכול היה להתחקות אחר היכולות הפנומנליות שלו בריתוקם של אילי הון בגלובוס כולו לטובת פעולות ומפעלי חב"ד בסכומי עתק דמיוניים. הוא היה האיש שבאמצעותו שיגר כ"ק מרן אדמו"ר מליובאוויטש וצוק"ל מאות שלוחים לפינות שונות בכנפות תבל, לתקן עולם במלכות הש"ת. הוא גם היה זה שהמשיך ללוות את כל אחד מהם, בהיותו בקי על פה בנקודות התורפה של כל מקום כמו גם ביתרונות המאפיינים אותו. אך מעל לכול היה טבול כולו, מראש ועד כף רגל, בים של רגש. כולם מציינים בצדק את רגע השיא של כינוס השלוחים העולמי. הרגע שאילו כמו נולדו מיתרי קול הארגון הרועם שלו. קוראים לזה בשפת

כשהבטחתי לו כי את עיקרי הדברים שמעתי וגם ליקטתי מפי השלוחים שאירחו אותו ובחסותם הרכבתי את האטלס האנושי הבין-לאומי הזה וכי ממנו אבקש רק לשמוע את הדברים מנקודת ראותו, ואז, כשכבר חלפנו מילולית על פני התחנות הקודמות והגענו אל גולת הכותרת של אותו מסע – ביקור ספונטני בקטמנדו ההררסה בעקבות רעידת האדמה הקטלנית שפקדה אז את המדינה, ניסיתי להסיר את הכפפות וללחוץ על נקודות התורפה הרגישות של איש שיחי. באיטיות אך בהתמדה השבתי אותו אל הרגע שבו הוא עומד, תחת כיפת השמים של נפאל, בחזית בית חב"ד שאין יהודי שכף רגלו דורכת במקום ואינו מכיר אותו מקרוב, ופוגש עין בעין את הכאוס אל מול נקודת האור.

"עמדו שם ילדים קטנים, יחפים, שהבגדים הקרועים לגופם הם כל הרכוש שנותר להם ולמשפחתם. והם עומדים ומושיטים יד לבקש כוס מים. זה מה שהם ביקשו. כוס מים", אמר הרב קוטלרסקי, וקולו נשבר, ייבב. "רעבים גם צמאים, נפשם בהם התעטף, פשוטו כמשמעו.

עשרים דקות לאחר מכן, בעוד השיחה הטראנס-אטלנטית בין ניו-יורק לבין ישראל קולחת וחוצה מדינות ויבשות, נסדק אז קולו של הרב קוטלרסקי. לרגע נדמה היה לי כי זהו המאבק הנצחי שבין אותה צרידות אופיינית לבין אותו טון בוטח. בחלוף רגעים אחדים התחוללה התמורה ששינתה באחת את כל השיח. מיתרי העוצמה המרעידים את אמות הסיפים ומאיצים את הלמות אלפי לבבות היושבים ב'באנקעט' הנודע – המעמד הנועל של כינוס השלוחים העולמי בניו יורק, שאין ולא היה לעוצמתו אחר ורע בעולם כולו – כמו התרסקו באחת.

הרב קוטלרסקי התייפח בבכי. זה קרה לאחר שהצלחתי לשכנע אותו לשתף פעולה עם האתגר המשונה הזה, לדבריו (וליתר דיוק: "ז'ורנאליסט'ן האבן מאדענע געדאנקען", סינן באירוניה, לעיתונאים יש רעיונות מוזרים). להתחקות יחדיו אחר שבוע אחד שלו. שבוע שהחל בניו-יורק, נמשך בבאד-זוברנהיים שבגרמניה, עבר לציריך שבשווייץ, נע לבנגוקו בירת תאילנד, חצה לקטמנדו בירת נפאל, התקדם לסינגפור ונחת בשלום בחורה בבסיס האם, ניו יורק.

צבא השלוחים של חב"ד איבד בשבועות האחרונים את דמותו האגדית של הרה"ח ר' משה קוטלרסקי ז"ל, האיש ששימש בו זמנית כאבא, אח ודוד אוהב של כל אחד מהשלוחים על פני כל תבל || מיוחד: בנימין ליפקין, שזכה לחוויות רבות מספור במחיצתו במרוצת השנים, משתף את קוראי 'קהילות' באחדים מהרגעים הקסומים שטעמם הטוב לא פג || משה ידבר

בנימין ליפקין

זה היה אז דקות אחדות לפני השעה השתיים בלילה, כשלבני החסיד פעימה. אוזני הייתה כרויה לאפרכסת הטלפון התחובה בינה לבין כתפי, אצבעות ידיי על המקלדת, נכונות לתעד את השיחה שעוד רגע תיפתח ולפתע בקע הקול מעברו השני של הקו. "הלו", נשמע פתאום הפסקול של כינוס השלוחים העולמי בחדר העבודה שלי. כחכחתי מעט בגרוני בניסיון להתעשת והתמקדתי במטרה.

השלוחים העולמי בניצוחו. כשהתבקשתי עליידי עמיתי בגיליון 'קהילות' של 'המבשר' שהיה נותני יקר וקרוב אל ליבי, להעלות על הכתב זכרונות, אפיון דות ואירועים במחיצתו של האיש האגדי הזה, נהשיב נשמתי לבר ראה, ימים ספורים בטרם מלאו לו ע"ה שנים – נזכרתי באחת בחווייה בלתי שגרתית לפני תשע שנים.

גם לו הייתי מתעורר באמצע הלילה ולאוזני היה בוקע קולו, לא הייתה חולפת יותר משנייה אחת עד שאקרא בקול: ר' מו"שה!
היה משהו עוצמתי במנעד הווקאלי של הרב משה קוטלרסקי שהוליד את השומע אינסטינקטיבית אל הללו של אולם ענק ורחב ידיים על מוח במנהטן ואל רגע השיאו של כינוס

דאגה לקצינים ביום סגריר. עם הקצינים הישראלים שנשלחו לנפאל אחר רעידת האדמה לפני תשע שנים

לחם לפי הטף. עם בנו ויד ימינו, הרה"ח ר' מנחם מענדל יבלחט"א והשליח לנפאל, הרב חזקי ליפשיץ

אולי חמש מאות איש. אנשים, נשים וטף, שעולמם חשך בעדם. החיים שלהם כבר לא יחזרו להיות מה שהם היו. הם איבדו את כל רכושם. את כל המטלטלים שלהם. וכעת מה שהם רק ביקשו היה כוס מים. עמדת שם ובכיתי. פשוט בכיתי."

וכאן נוצרה התמונה הסוריאליסטית הזו שכבשה באותו שבוע את התקשורת בכל העולם כולו. מראהו של רב הדור, שקנו הארוך יורד על פי מידותיו וחזותו מעידה בו כי הוא בעל מעמד תורני בכיר. והוא, ובנו העומד לימינו, והשליח הנלווה אליו, יחד עם השליח המקומי ורעייתו, והבחורים שלצדם, מושיטים להם, למטיילים היהודים כמו למקומיים הלומי הרעם, פירות טרופיים שבהם ישיבו את נפשם.

לשוננו הקדושה של בעל התניא זי"ע, המהווה מוטו למכלול הפעילות של בתי חב"ד למטיילים בנפאל ובתאילנד ודומיהם: "זהו לא, לא הפסיד שכר מצוות אהבת רעים" – קיבלו לפתע, בתוך ההפיכה הזו, משמעות מוחשית ומצמררת מאין כמותה. בניצוחו של ראש מערך השליחות, התברר למפרע כי חב"ד נפאל היא הכתובת לא רק להנחת תפילין ולשיעור יהדות אלא לסיפוק צרכים בסיסיים לאלו שנקלעו לתופת רעש האדמה שכמותו לא ידעה האנושות עשרות שנים.

"ומול כל זה", מתפייט לרגע הרב קוטלרסקי, "כשאתה רואה מכוניות פורקות ניצולים, אודים מוצלים שמוחזרים הנה אחרי חמישה ימים שבהם התנוודו בין חיים למוות, והם נכנסים לבית חב"ד, נופלים על צווארי חזקי, שהוא אהוב לבם ומושא הערצתם, בוכים ומתרגשים עמו – אתה רואה כמו עיניך איזו אהבה יש לשלוחים לכל יהודי באשר הוא, איזה חום אנושי הם מקרינים.

"זוהי לי הפעם הרביעית שאני בנפאל, ואם בכל פעם אני מתרגש מחדש, הפעם הזו, על כל נסיבותיה, על אחת כמה וכמה", הפטיר אז באוזני.

ממשש את הדופק

מדי דברי בו, אינני יכול שלא לשכוח אותו רוכן לעברי שוב ושוב, בעיצומו של כינוס השלוחים הראשון שסיקרת. אז בשנת תשנ"ד, לפני שלושים שנים, בעודי בחור צעיר לימים.

ר' משה, איש עם חושים בריאים ומודעות תקשורתית בוערת מאין כמותה, ידע כי בידי הקטן הופקדה המלאכה של סיקור הכינוס לאורכו ולרוחבו. אחת למספר שעות היה חש לעברי. שובל של שלר חים מצפון ומדרום, ממזרח ומערב, השתרך מאחוריו. אך לו חשוב היה לרכון לעברי ולעבר הפנסק הקטן שבו העליתי על הכתב את רשמיי ולשאול בחום: "בנימין, וואס איז דיניע ה'שמות ביז איצטער?"

בנימין, שאל ברחמיאיות אנתנטית כשנשקב בשמי, מה ההתרשמות שלך עד כה. כך, בעברית לא מושלמת שהלכה והשתפרה עם השנים ככל שגבר קצב המפגשים שלו עם שלוחים דוברי השפה, ביקש לוודא כי אני רואה ושומע את הקולות, מריח את הניחוחות, סופג את המראות ואת האווירה ויודע לשתף בהם את קוראיי. מעניין, תהיתי ביני לביני, אם גם עתה היה שואל מה ההתרשמות שלי אחרי לכתו, ביום שכל כך אפיין אותו ואת מהותו: חסד שבמככות.

התמונות באדיבות: ארכיון 'מרכז 302'

באותה שיחה חשף בפניי הרב קוטלרסקי דברים שעליהם לא הרבה לדבר ברבים. ממנו למדתי כי בנפאל, לבש מסעו הנודד לא רק אופי אנושי ומרגש אלא גם ממד אופרטיבי לחלוטין. "הגעתי", לאט לאוזני, בעודו חוכך בדעתו אם זה "לעניין" לומר זאת או לא, "כשעליי מזומנים רבים. אליי הצטרף גם, מלבד בני ויד ימיני הרב מענדי, גם השליח רב הפעלים והמעופף הרב אליעזר אשכנזי, המכהן כמנהל האדמיניסטרטיבי של כל מערך השליחות במזרח. לא היה לי צל של ספק שברגע הזה זה מצרך נדרש במיוחד. רק לאחר שנחתתי קלטתי עד כמה זה נכון. מאז רעידת האדמה, כל הבנקים היו מושב"

רגע השיא. בעת הכרות הרול-קול' בכינוס השלוחים

תים. לא רק לדברים הנדרשים אלא לפעולות ההצלחה וההחייאה היו דרושים כספים.

"תאר לך שמסוקים של חילוץ שהיו אמורים להמריא ולהביא מחוזרים נידחים יהודים שנתקעו שם, לא יכלו לנוע כי המפעלים שלהם רצו כסף. במשך חמישה ימים הם היו מנותקים משירותים שונים ובסיסיים שהיו צריכים וגם מכספים שהם היו וקוקים להם כאוויר לנשימה."

"כשהוא בא לכאן", שח הרב ליפשיץ, "הרגשנו שאנחנו לא לבד בכל המצב הנורא והאיום הזה". יחד עם זוג השלוחים יצאו הרב קוטלרסקי ובני לווייתו למאהל הענק שהקימה במקום המשלחת הרפואית של צה"ל. "פגשתי שם עשרות רבות של רופאים, קצינים בכירים, ידי כולם היו עמוסות במלאכת הצלה. הבטתי בפנים שלהם וראיתי לאות לא נורמלית. הנחת את ידי על כתף אחד הקצינים ואמרתי לו: תגיד לי את האמת, מתי התקלחת בפעם האחרונה? הוא השפיל את מבטו ואמר: לפני חמישה ימים לפני שיצאתי מהארץ.

"פניתי לחזקי ואמרתי לו: היכן המלון הקרוב ביותר לכאן שלא ניוזק? הוא נקב בשמו של המלון. במקום שכרנו חמישה חדרים במלון הזה, הבאנו אל המאהל של צה"ל אוטובוס שנסע וחזר כמה פעמים, וכך במשך יותר משעתיים, הוא עשה סיבובים הלך ושוב, עד שכל החיילים, יצאו וחזרו, בתורנות, להתקלח ולשוב רעננים למלאכת ההצלה שלהם."

הוא מתאר את המראות הקשים שפגשו עיניו ואשר בהם נפתחה הכתבה הנזכרת. "אי אפשר היה לראות זאת ולהישאר אדיש. היו שם

המדינה "הרול-קול". משנה לשנה הרגעים הללו והתארכו. בזה אחר זה הוקראו מפיו שמות של מדינות. ובהגיע כל מדינה ומדינה, קמו השלוחים המכהנים במדינה הזו והקהל כולו, כרבבת אדם המונה את רוב ככל השלוחים וראשי תומכיהם, מריע להם ומוחא כף. הפתוס שבו הכריז את השם של כל מדינה, חישמל את האולם הענק וסחף את כולם לריקוד.

אבל היה עוד רגע לא פחות מרגש. כשבחושיו המדהימים החליט על עוד הכרזה. "השלוחים שיצאו למקומות שליחותם עד ג' תמוז תשנ"ד" – היום בו שקעה השמש בצהרים, בהסתלקות המשלח הגי-

דול. ותכף לאחר מכן בקעה מפיו שוב ההכרזה: "השלוחים שיצאו לשליחות לאחר ג' תמוז". אין עין שלא דומעת למראה האלפים הניצבים על רגליהם ובעצם אישיותם כמו מכריזים: "מה זרעו בחיים אף הוא בחיים".

ההיכרות הבלתי אמצעית שלו עם כל אחד מהשלוחים לא פסחה על בני משפחותיהם. כשהיה נוחת במחוזות שונים על מנת להפיח רוח, ליישר הדורים כשצריך, לקשור קצוות ולטפח על מנת להספיח – היה מביא עמו שלל בדמות מיני מתיקה ומשחקים ההולמים במדויק את השתקקותם של עולליהם הצעירים.

כה סיפרה לי פעם אחותי תחי', שהיא ובעי' לה נמנים עם צבא השלוחים הגדול, באחת מערי השדה של אוסטריה האירופית. לפני שנים, נכנס ר' משה ממרחקים לעובי הקורה והצליח להביא לידי התערבות ממשלת אוסטריה למענו.

ימים לא רבים לאחר מכן, טר ר' משה להשי' תתף בכינוס אזורי של השליחות באירופה, טר ר' משה ובא לווינה בירת אוסטריה כדי ליטול

חלק ולהרעיף טללי עידוד ותחי על הנשים הצדקניות הממשיכות בעקשותן לקרב עוד נשמה, גלגות עוד ניצוץ, להוציא יקר מזולל.

ברגישותו הרבה יעץ אז השליח הראשי באוסטריה, הרב יעקב יצחק בירדמן, כי גם גיסי, הרב דוד נוסבאום יטריח עצמו לווינה על מנת לקדם את פני הרב קוטלרסקי ולהביע בפניו, איש וביתו, את התודה העצומה על פועלו הרגיש, הבלתי צפוי והבלתי מובן מאליו כלל. בעיניים דומעות קידמו זוג השלוחים הצעיר אז את פני הרב קוטלרסקי והודו לו במילים נרגשות על ההתערבות ממיסת הלב שלו והפעלת החלונות הגבוהים ביותר למענו ולמען בנם בכורם.

אחת הייתה התגובה של הרב קוטלרסקי בשומעו את הדברים. What else can I do for you? מה עוד אני יכול לעשות למענכם? שאל במלוא הכנות, בלא שמץ של מלאכותיות.

ברחובה של נפאל

בחזרה לאותה שיחה בלתי נשכחת עם הרב קוטלרסקי. כדי להבין את מהותו של הביקור הבלתי שגרתית בנפאל, שוחחתי אז עם ידיד נעוריי, השליח בנפאל, הרב חזקי ליפשיץ. וכך הוא שח בפניי: "מהרגע הראשון שהגענו לפה, לפני חמש-עשרה שנים, עד עצם היום הזה, הרב קוטלרסקי מלווה אותנו בכל. הוא יודע את שמות הילדים שלנו, את הגילאים של כל אחד ואחת מהם, את הצרכים המיוחדים שלהם, את מה כל אחד מהם אוהב. אם אומרים עליו אבא של השי' לוחים, זה ממש כך. בייחוד במקום שלנו, עם כל תת התנאים שעמם אנחנו אמורים להתמודד".